

Luonnos lausunnoksi, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen esitys palvelujen verkoston kehittämiseksi palvelustrategian mukaisesti

Yleisesti:

Kauniaisten kaupungin lausunto keskittyy Kauniaisten näkökulmasta keskeisimpiin vaikutuksiin, joita ehdotuksella on. Eesityksen monipuolisuus, sen merkittävyys ja eri näkökulmien laajuus olisivat edellyttäneet ehkä hieman enemmän valmistelu-aikaa. Tämä olisi mahdollistanut kattavamman ja perusteellisemman pohdinnan esimerkiksi ehdotuksen vaikutuksista hyvinvointiin ja terveyteen, suhteessa kustannuksiin.

Kauniaisten kaupunki on tietoinen taloudellisista haasteista, joita Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kohtaa, mukaan lukien yleisen kustannustason nousun vaikutukset sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjoamiseen. Hyvinvointialueiden perustamisen keskeinen motiivi on ollut yhdistää sosiaali- ja terveyspalvelut tehokkaammin. Tavoitteen toteuttamiseksi on välttämätöntä, että palveluverkon kehittämisessä ja palveluiden uudelleen organisoinnissa keskitytään palveluiden integroinnin varmistamiseen, samalla kun taataan palveluiden yhdenvertainen saatavuus. On tärkeää huomioida jokaisen kunnan yksilölliset tarpeet ja asukkaiden erilaiset vaatimukset, kun suunnitellaan palveluverkon keskeisiä painopisteitä. Näin ollen palvelujen tarjoamisessa on tarpeen ottaa huomioon kunkin kunnan omaleimaisuus ja suunnitella palvelut osittain kunnan erityisvaatimusten mukaan.

Palveluverkon suunnittelussa ja resurssien kohdentamisessa tarvitaan tiivistä yhteistyötä alueen kuntien ja hyvinvointialueen välillä. Suunnitteluvaiheessa on otettava huomioon alueen väestön ikärakenne ja sosioekonominen tilanne, jotta palvelut voidaan kohdentaa alueiden tarpeisiin sopivasti.

Kun ikääntyneiden määrä kasvaa, on tarpeen uudistaa palveluita. On olennaista tarjota matalan kynnyksen palveluita eri-ikäisille. Tämä matalan kynnyksen palveluiden kehityssuunta tarjoaa monille ikääntyneille helposti saavutettavia palveluita, edistää sosiaalista vuorovaikutusta ja tuo arkeen mielekäästä sisältöä. Tehokas yhteistyö kuntien, järjestöjen ja seurakuntien kanssa rikastuttaa palvelujen tarjontaa. Kuntouttavan päivätoiminnan tulisi olla ennaltaehkäisevää ja tätä kautta tukea yksilön hyvinvoinnin ja terveyden lisääntymistä. Palvelutarpeen arvioinnissa on otettava huomioon kaikkien asukkaiden palvelujen saatavuus ja saavutettavuus yhtenäisin perustein. Kauniaisissa toisaalta esimerkiksi kuljetuspalveluiden toiminta ei vastaa ikääntyneiden ja vammaisten henkilöiden näkemyksiä saavutettavasta ja yhdenvertaisesta palvelusta. Näihin palveluihin kohdistui Kauniaisissa huomattavia heikennyksiä hyvinvointialuemuutoksen myötä.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen näkökulmasta yleisesti toimivat ja helposti saavutettavat perhekeskukset vähentävät tarvetta myöhempään, vaativampaan tukeen lapsille ja perheille. Palveluverkkosuunnitelman ehdotusten mukainen toiminnan kehittäminen tukee näitä tavoitteita.

1. Terveysasemapaalvelut, suun terveydenhuollon palvelut ja aikuisten sosiaalipalvelut

- Kauniaisissa on terveysasema.
- Mielenterveys- ja päihdepalveluita sekä kuntoutuspalveluita tarjotaan Espoon alueella sijaitsevilla yksiköillä.
- Kauniaisissa on hammashoitola.
- Aikuisten sosiaalipalvelut tuodaan Kauniaiisiin Espoon alueen sosiaalipalvelukeskuksista asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Vaikutukset: Esityksellä ei ole merkittävää vaikutusta alueen asukkaiden palveluiden saavutettavuuteen.

Yleisesti:

Terveyspalveluiden saavutettavuus on keskeistä ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden tukemisessa. Kun välimatkat kasvavat, fyysinen pääsy terveyspalveluihin heikkenee, mikä lisää matkakustannuksia ja vähentää erityisesti heikommassa asemassa olevien taloudellista mahdollisuutta käyttää palveluita. Heikko saavutettavuus voi johtaa terveyspalveluiden alikäyttöön, mikä puolestaan voi lisätä kustannuksia pitkällä aikavälillä, jos ennaltaehkäisevä hoito vähenee. Hyvin saavutettavilla terveyspalveluilla on merkitystä myös asuinalueen vetovoimaan. Lähipalveluna tarjottavat terveyspalvelut toimivat alueen elinvoimaa ylläpitävinä ja vetovoimaa lisäävinä tekijöinä.

Aikuisten sosiaalipalveluiden saatavuus on olennainen osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Vaikka palveluiden saatavuudella on monia positiivisia vaikutuksia, on tärkeää tunnistaa ja hallita mahdollisia riskejä, kuten palveluiden saatavuuden haasteita ja resurssien puutetta. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa yhdistyvät eri palveluiden ja toimijoiden välinen yhteistyö, ennaltaehkäisevät toimenpiteet ja asiakaslähtöinen palvelujärjestelmä. Tämä koskee erityisesti niitä, jotka tarvitsevat tukea ja palveluita erilaisissa elämäntilanteissa ja -kriiseissä. On tärkeää Kauniaisten kannalta, että varsinkin haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden sosiaalipalveluita ei vaikeuteta entisestään, vaan ennemminkin tehdään jatkuvaa kehittämistä liittyen näiden syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten tavoittamiseen ja ohjaamiseksi palveluiden piiriin.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä kuntoutuspalveluiden tarjoaminen Espoon alueella sijaitsevilla yksiköillä kauniaisilaisille, tulee järjestää vaarantamatta ihmisten kykyä hakeutua tämänkaltaisten palveluiden piiriin. Viestinnän saavutettavuus ja kyseisistä palveluista informaation tarjoaminen tulee suunnitella tavoitellen mahdollisimman laajaa tavoitettavuutta kunnan alueella selko- ja monikielisyys huomioiden. Kauniainen korostaa yhteistyön merkitystä suunniteltaessa tämän kaltaisen palvelutarjonnan viestinnällistä näkökulmaa. Ehkäisevät ja erityisen tason palvelut tulee olla kuntalaisen näkökulmasta mahdollisimman helposti saavutettavissa huolimatta mahdollisesta fyysisestä sijoittumisesta.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden matalan kynnyksen palveluiden tarjoaminen terveyskeskuksissa kunnan tarpeiden mukaisesti korostuu erityisesti siinä kohdin, kun palveluiden tosiasiallinen fyysinen sijoittuminen on toisessa kunnassa.

Asiakkaille tärkeimpien palveluiden tarjoaminen lähipalveluna on positiivinen ja kannatettava lähestymistapa, joka voi parantaa asiakastyytyväisyyttä ja tehostaa resurssien käyttöä. Kuitenkin lähiterveysasemien palvelutason vaihtelun vuoksi, on tärkeää tehdä huolellista suunnittelua ja säännöllistä arviointia, jotta palveluiden laatu ja saatavuus voidaan varmistaa kaikille asiakkaille tasapuolisesti ja yhdenvertaisuutta edistäen. Säännöllinen arviointi mahdollistaa myös lähiterveysasemien palveluiden kohdentamisen ja räätälöimisen kuntien palveluntarvetta vastaavaksi.

Hammashuollonpalveluiden keskittäminen suurempiin yksiköihin voi tuoda mukanaan tehokkuutta ja parantaa palveluiden saatavuutta osalle väestöstä. Kuitenkin tämä muutos voi myös vähentää palveluiden tarjoamista lähipalveluina tietyille asiakasryhmille ja heikentää hammashoidonsaavutettavuutta joillekin asukkaille. On tärkeää tunnistaa nämä riskit ja pyrkiä löytämään ratkaisuja, jotka minimoivat haitalliset vaikutukset erityisesti heikoimmassa asemassa oleville ja niille, joilla on erityisiä tarpeita. Lisäksi on tärkeää seurata ja arvioida muutosten vaikutuksia jatkuvasti ja tarvittaessa tehdä korjaavia toimenpiteitä palveluiden laadun ja saatavuuden varmistamiseksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen suun terveydenhuollon avulla vaatii monitahoista lähestymistapaa, joka sisältää riittävät resurssit, laadukkaat palvelut, tasa-arvoisen pääsyn hoitoon ja ennaltaehkäisevät toimet, jotka yhdessä tukevat kuntalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Säännöllinen ja saavutettavissa oleva suun terveydenhuolto on olennainen osa yleistä terveyttä. Suun terveysongelmien ennaltaehkäisy ja oikea-aikainen hoito voivat vähentää muiden terveysongelmien, kuten sydän- ja verisuonisairauksien, riskiä. Tätä taustaa vasten suun terveydenhuollon ennaltaehkäisevään toimintaan panostaminen voi vähentää kustannusten nousua tulevaisuudessa liittyen mahdollisiin seurannais- sairauksiin ja ilmiöihin.

2. Perhekeskuspalvelut

Neuvolapalveluiden integroiminen osaksi perhekeskusten toimintaa on kannatettava ajatus halutessa tehostaa palvelutarjottimen monialaisuutta ja hyödyntää tarvittavat toiminnan yhdyspinnat notkeammin. Keskitettyjen palveluiden hyödyt, kuten joustavuus, monipuolisuus ja parantunut asiakaskokemus, voivat tuoda merkittäviä etuja hyvinvointialueen kunnille ja niiden asukkaille. Kuitenkin saavutettavuuden heikkeneminen ja mahdolliset alueelliset eriarvoisuudet muodostavat samalla myös riskin, joka tulee ottaa huomioon palveluverkkoa suunniteltaessa. On tärkeää tehdä huolellinen tarveselvitys säännöllisesti ja mahdollisen tilahaun yhteydessä arvioida tarkemmin keskittämisen alueellisia vaikutuksia saavutettavuuteen ja kustannuksiin.

Perheiden, nuorten, sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen näkökulmasta toimivat ja helposti saavutettavat perhekeskukset vähentävät tarvetta myöhemmin tarvittaville, vaativammille tukitoimille. Ennaltaehkäisevät palvelut ja toiminta ovat myös kunnan näkökulmasta oikeanlainen tapa kohdentaa resursseja. Palveluverkkosuunnitelman ehdotusten mukainen perhekeskustoiminnan kehittäminen tukee näitä tavoitteita, mikäli perhekeskustoimintaa kehittäessä huomioidaan saavutettavuus ja yhdenvertaisuus alueen kuntien välillä. Kauniainen toivoo myös, että tässäkin kohdin otetaan huomioon hyvinvointialueen kuntien eri tarpeet ja toisaalta myös laajempi alueellinen moninaisuus liittyen väestöön.

Opiskeluhoiltopalveluita tulee edelleen kehittää Kauniaisten ja hyvinvointialueen välillä. Psykologien tiedostetut rekryointihaasteet yleisen työvoimapulan ja alan houkuttelevuuden tuomien vaikutusten vuoksi ovat merkittävä riski yhdenvertaisen ja lakisääteisen opiskeluhoillon saavutettavuudelle hyvinvointialueen kunnissa. Kauniainen suhtautuu myönteisesti hyvinvointialueen toimiin liittyen hyvinvointialueen houkuttelevuuteen työnantajana, mutta ilmaisee huolensa nykyisen keskitetyn mallin toimivuudesta vastaamassa Kauniaisten suomenkielisen perusopetuksen psykologipalveluiden saavutettavuuteen ja opiskeluhoiltohoiltopalveluiden kokonaisuuteen. Huolenaiheena on psykologin puuttuminen suomenkielisestä perusopetuksesta.

Psykologin osaamisalueen ulottuessa mielenterveyden haasteisiin, itsetuhoisuuteen, tunne-elämän pulmiin, oppimisvaikeuksiin, sekä esimerkiksi masennukseen ja ahdistukseen, on tämänkaltaisen matalan kynnyksen osaamisen fyysinen läsnäolo koulussa erittäin tärkeää lasten ja nuorten tukemiseksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lapsen omassa arjessa. Kauniainen esittää huolensa siitä, vaarantaako psykologin fyysinen puuttuminen kauniaislaisten lasten ja nuorten yhdenvertaisen oikeuden matalan kynnyksen tuen saamiseksi. Lisäksi Kauniainen kokee ennaltaehkäisevän toiminnan näkökulman toteutumisen vaarantumisen lasten ja nuorten kohtaamisissa haasteissa psykologipalveluiden ollessa osa keskitettyä toimintaa. Kauniainen pitää erittäin tärkeänä sitä, että hyvinvointialue jatkaa yritystä rekrytoida suomenkieliseen perusopetukseen psykologi myös Kauniaisten alueelle.

Kauniainen toivoo myös tarkennuksia hyvinvointialueen puolelta koskien opiskeluhoiltohenkilöstön aikaresurssia suhteessa yhteisölliseen opiskeluhoiltoon. Kauniainen toivoo, että kunta ja hyvinvointialue voisivat yhteistyössä luoda opiskeluhoillon rakenteiden lisäksi myös tietynlaista yhteistä tarkastelua koskien yhteisölliselle opiskeluhoilolle varattavaa aika- ja henkilöstöresurssia. Koska opiskeluhoilto on ehkä selkeintä kunnan ja hyvinvointialueen yhdyspintatyötä ja tärkeässä roolissa tarkasteltaessa ennaltaehkäisevän työn ja matalan kynnyksen palveluiden vaikuttavuutta, kokee Kauniainen opiskeluhoillon yhdyspintatyön kehittämisen hyvin tärkeäksi osa-alueeksi tarkasteltaessa koko palveluverkkouudistusta.

Vaikutukset: Esityksellä ei ole merkittävää vaikutusta alueen asukkaiden palveluiden saavutettavuuteen.

Riskit:

Saavutettavuuden heikkeneminen: Keskittäminen voi aiheuttaa haasteita niille asiakkaille, jotka eivät pysty liikkumaan henkilöautolla tai joilla ei ole mahdollisuutta käyttää julkista liikennettä. Perhekeskuksen sijoittuessa Leppävaaraan tämä kuitenkin ei ole Kauniaisisissa todennäköisesti merkittävä riski.

Matkakustannusten nousu: Kasvatvat välimatkat voivat lisätä matkakustannuksia asiakkaille. Perhekeskuksen sijoittuessa Leppävaaraan tämä kuitenkin ei ole Kauniaisisissa todennäköisesti merkittävä riski.

Alueellinen eriarvoisuus: Keskittäminen voi aiheuttaa alueellista eriarvoisuutta ja vaikuttaa palveluiden saatavuuteen erityisesti syrjäseuduilla tai huonommin saavutettavissa olevilla alueilla.

Perhekeskuksen sijoittuessa Leppävaaraan tämä kuitenkin ei ole Kauniaisissa todennäköisesti merkittävä riski.

Hyödyt:

Joustavuus ja monipuolisuus: Laajemmat aukioloajat ja erilaiset asiointivaihtoehdot (toimipisteissä, puhelimitse, digitaalisesti ja puolesta asioiminen) parantavat palveluiden saatavuutta ja joustavuutta asiakkaille myös Kauniaisten näkökulmasta.

Miellyttävä asiakaskokemus: Uudet, viihtyisät ja turvalliset tilat voivat parantaa asiakastyytyväisyyttä ja -kokemusta liittyen asiointiin.

Tehokkaampi resurssien käyttö: Keskitettyjen palveluiden avulla voidaan mahdollisesti tehostaa resurssien käyttöä ja parantaa palveluiden laatua. Keskitetty palvelu mahdollistaa esimerkiksi tulkkipalveluiden käytön joustavammin asiointin yhteydessä, joka on myös suotuisa vaikutus Kauniaisten näkökulmasta väestön monimuotoisuuden lisääntyessä. Myös uusi kotouttamislaki ja sen myötä tulevat uudenlaiset palvelunjärjestämisvaatimukset vaativat toiminnan keskittämistä isompiin palvelukokonaisuuksiin.

3. Sairaalapalvelut

Yleistä: Kattavat sairaalapalvelut ovat keskeinen tekijä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnassa. Ne mahdollistavat laadukkaan ja tehokkaan hoidon, sairauksien ehkäisyn ja varhaisen puuttumisen terveysongelmiin. Tämä parantaa yksilön terveyttä ja elämänlaatua sekä lisää asukkaiden luottamusta ja tyytyväisyyttä hyvinvointialueen tarjoamiin palveluihin.

4. Ikääntyneiden ja vammaisten asumispalvelut

Yleisesti:

Hoitohenkilöstöön kohdistuu henkilöstöpula, joka on valtakunnallinen. Henkilöstöpulan takia on syntynyt hoivavelkaa ja asumispalveluiden ja osastotoiminnan paikkamäärään vaikuttaa henkilöstön saatavuus. Kauniaisten kaupunki toivoo, että palveluverkkoa uudistettaessa taloustilanteesta huolimatta ajatellaan ensisijaisesti palvelujen asiakkaita ja heidän tarpeitaan. Kauniaisten kaupunki pitää tärkeänä, että palveluverkkouudistus nojaa laissakin määriteltyyn linjaukseen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, jonka mukaan palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita. Villa Bredan säilyminen Kauniaisissa vastaa kunnan alueen palvelutarpeeseen ja Kauniaisten kaupunki on tyytyväinen tähän ratkaisuun. Helposti saavutettavat asumispalvelut tukevat ikääntyneiden ja vammaisten itsenäistä elämää ja osallisuutta yhteiskunnassa, mikä edistää heidän hyvinvointiaan ja terveyttään.

Ikääntyneiden ja vammaisten asumispalveluiden saavutettavuus on keskeinen tekijä heidän hyvinvointinsa ja terveytensä edistämisessä kunnassa. Vaikka hyvin saavutettavat palvelut tukevat kuntalaisten itsenäistä elämää ja parantavat heidän elämänlaatuaan, hyvinvointialueen on tärkeää

huolehtia palveluiden kustannustehokkuudesta, saatavuudesta ja laadusta. On olennaista, että palveluita kohdennetaan oikein ja että eri toimijoiden välinen yhteistyö ja koordinointi toimii saumattomasti. Tämä edistää taloutta, kuntalaisten hyvinvointia ja koko yhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

5. Pelastus- ja ensihoitopalvelut

Orpon hallitusohjelman mukaan ”pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyön ja synergian varmistaminen” on tärkeää huomioida myös jatkossa. Pelastustoimen ja ensihoidon osalta toteamme, että palveluverkon ja sen tarjoaman palveluvasteen osalta tilanne on Kauniaisten osalta jatkossakin erinomainen. Kriittisenä huomioina tuomme esille sen, että valmiusasioissa/häiriö- ja poikkeustilannejohtamiseen uudistus on johtanut tiettyyn siilomaisuuteen verrattuna aikaisempiin toimintatapoihin. Kauniainen esittää toiveen, että pelastustoimella säilyisi jatkossakin rooli valmiusasioiden koordinoinnissa kuntien kanssa.

Yleisesti riskeistä HYTE-näkökulmasta:

Pelastajien työvoimapula:

Työvoimapula pelastajien osalta voi johtaa hitaisiin reagointiaikoihin ja heikentyneeseen palvelun laatuun hätätilanteissa. Kuntalaisten turvallisuuden tunne ja luottamus pelastuspalveluihin voi heikentyä, ja hätätilanteissa voi ilmetä viivästyksiä palvelun saamisessa.

Koulutusvastuun siirtyminen valtiolle ja korjaavien toimenpiteiden viivästyminen:

Valtion tekemät korjaavat toimenpiteet saattavat viivästyä, ja työvoimapula jatkuu pidempään kuin odotettu. Kuntalaisten turvallisuuden kokemus ja hyvinvointi voivat olla uhattuna, jos pelastuspalveluiden resurssit ja toimintakyky ovat alimitoitettuja.

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit

Tarkentavat kysymykset Länsi-Uudenmaan kunnille ja kaupungeille

Länsi-Uudenmaan kuntien ja kaupunkien pyydetään lausunnoissaan ottamaan kantaa erityisesti seuraaviin teemoihin:

- **Arvioikaa, minkälaisia vaikutuksia esityksen mukaisella palvelujen verkoston kehittämällä olisi kunnan tai kaupungin ja hyvinvointialueen lakisääteiseen yhteistyöhön.**

Kehittyneempi palvelujen verkosto voi johtaa palveluiden parempaan saatavuuteen ja laatuun, mikä hyödyttää kuntalaisia ja parantaa heidän hyvinvointiaan ja terveyttään. Palvelut säilyvät Kauniaisissa pääosin ennallaan. Palvelujen verkoston kehittäminen voi mahdollistaa myös yhteistyön ja koordinoinnin paranemisen kunnan ja hyvinvointialueen välillä. Tämä voi johtaa tehokkaampaan ja sujuvampaan palveluiden tarjoamiseen ja saavutettavuuden kokemukseen kunnan asukkaille. Erityisesti positiivisena vaikutuksena voidaan ajatella monipuolisemman ja spesifimmän

palvelutarjonnan kehittäminen kustannustehokkaasti, vaikka tämä toisissa kohdin tuleekin lisäämään, joiden palvelutarjontaan kuuluvien toimintojen muuttamisen ei-lähipalveluiksi.

Tärkeää on tässä kohdin kuitenkin huomioida mahdolliset riskit palveluverkkoa uudistettaessa, kuten muutoksenhallinta, rahoituksen riittävyys ja tiedonkulun ongelmat. Kauniainen toivoo, että kunnan ja hyvinvointialueen viestintää ja tiedonkulkua kehitetään edelleen, ja toivotaan että hyvinvointialue tukee kuntaa tässä tehtävässä ottaen huomioon kunnan roolin suhteessa kunnan asukkaisiin tässä kohdin.

Kauniaisissa tunnistetut hyvinvoinnin painopistealueet ovat:

- Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen erityisesti nuorten ja ikäihmisten osalta
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja terveyserojen kaventaminen
- Nuorten elämänhallinnan ja terveystottumusten parantaminen
- Erityisryhmien ja ikäihmisten toimintakyvyn edistäminen; terveyserojen kaventaminen

Näissä kaikissa Kauniainen mieltää keskusteluyhteyden ja yhteisen tavoitetilan hyvinvointialueen kanssa tunnistetuksi. Kauniainen toivoo, että tuleva palveluverkkouudistus vastaa kunnan ja hyvinvointialueen yhdessä tunnistettua tahtotilaa ja tavoitetta kyseisten teemojen edistämiseksi. Kuitenkin Kauniainen toivoo hyvinvointialueen ja kunnan yhteistyön pohjalta vielä konkreettisempää määrittelyä yhteisten painopisteiden saavuttamiseksi. Kunta toivoo myös yhteistyöhön säännöllisyyttä ja yhteistyön toimivuuden aktiivisempaa arviointia. Kauniainen esittääkin, että hyvinvointialueen johdon ja kunnan johdon yhteistyötä tiivistetään entisestään mahdollisuuksien rajoissa, sillä toimijoiden välisen yhteistyön sujuvuus ja vaikuttavuus on sekä kunnan, että hyvinvointialueen selkeä etu.